

РОЗДІЛ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.725

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.38>

ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ ЯК НЕМАЙНОВЕ БЛАГО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Алмаші І.М.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: 0000-0001-7050-0308
e-mail: irynaalmashi@gmail.com*

Алмаші М.М.

*кандидат юридичних наук, заступник директора
з науково-педагогічної роботи ЦДН «Закарпатський інститут»
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: 0000-0003-1692-928X
e-mail: slavikuzhgorod@gmail.com*

Алмаші І.М., Алмаші М.М. Ділова репутация як немайнове благо юридичних осіб: окремі аспекти правового регулювання.

У статті досліджено окремі аспекти правового регулювання ділової репутації як немайнового блага юридичних осіб, право на недоторканість ділової репутації як одне із основоположних прав, забезпечення, реалізація та захист якого в умовах війни має надзвичайно важливе значення. З метою усунення прогалин та вдосконалення законодавства у сфері правового регулювання ділової репутації запропоновано визначення поняття «ділової репутації юридичної особи» як оцінку діяльності юридичної особи, що здійснюється іншими суб'єктами правовідносин, щодо відповідності такої діяльності вимогам закону та ділової практики.

У статті виокремлено характерні ознаки ділової репутації юридичної особи. Зокрема зазначено, що ділова репутация є немайновим благом юридичної особи, право на яке закріплено на законодавчому рівні ст. 94 Цивільного кодексу України, і належить усім без винятку юридичним особам. Складовими елементами права на недоторканість ділової репутації є: право на недоторканість торгової марки, комерційного найменування, право на належну та достовірну інформацію про діяльність юридичної особи, право на добросовісну конкуренцію та чесну підприємницьку практику.

Встановлено, що істотними складовими елементами оцінки діяльності юридичної особи є: відповідність її комерційної чи некомерційної господарської діяльності вимогам закону чи ділової практики; відповідність діяльності її працівників, особливо керівного складу, вимогам професійної етики та компетентній професійній діяльності та управління, що може суттєво вплинути на ділову репутацию юридичної особи в цілому.

У статті проаналізовано способи захисту права на недоторканність ділової репутації юридичної особи. Щодо змісту поняття «захист права на недоторканість ділової репутації юридичної особи», то це слід розуміти як передбачені законодавством нормативно-правові засоби та інституційні механізми, спрямовані на відновлення порушеної ділової репутації юридичної особи, які можуть супроводжуватися компенсацією за заподіяння моральної (немайнової) шкоди. На фор-

мування ділової репутації юридичної особи впливають чинники, які у період різних історичних епох та років діяльності, є різними і це залежить також від значення того чи іншого чинника для тогочасного суспільства.

Ключові слова: ділова репутація, немайнове благо, моральна шкода, захист права на ділову репутацію, способи захисту немайнових прав, чинники формування ділової репутації, оцінка діяльності юридичної особи.

Almashi I.M., Almashi M.M. Business reputation as a non-property benefit of legal entities: certain aspects of legal regulation.

The article examines certain aspects of the legal regulation of business reputation as a non-property benefit of legal entities, the right to inviolability of business reputation as one of the fundamental rights, the provision, implementation and protection of which in wartime is of extremely important importance. In order to eliminate gaps and improve legislation in the field of legal regulation of business reputation, the author proposed a definition of the concept of «business reputation of a legal entity» as an assessment of the activities of a legal entity carried out by other subjects of legal relations, regarding the compliance of such activities with the requirements of the law and business practice.

The article identifies the characteristic features of the business reputation of a legal entity. In particular, it is noted that business reputation is a non-property benefit of a legal entity, the right to which is enshrined at the legislative level in Article 94 of the Civil Code of Ukraine, and belongs to all legal entities without exception. The constituent elements of the right to inviolability of business reputation are: the right to inviolability of a trademark, commercial name, the right to proper and reliable information about the activities of a legal entity, the right to fair competition and honest business practices.

The author states that the essential components of assessing the activities of a legal entity are: the compliance of its commercial or non-commercial business activities with the requirements of the law or business practice; compliance of the activities of its employees, especially management, with the requirements of professional ethics and competent professional activity and management, which can significantly affect the business reputation of the legal entity as a whole.

In this article are analyzed the ways of protecting the right to the inviolability of the business reputation of a legal entity. Regarding the content of the concept of «protection of the right to the inviolability of the business reputation of a legal entity», this should be understood as the regulatory and legal means and institutional mechanisms provided for by law aimed at restoring the damaged business reputation of a legal entity, which may be accompanied by compensation for moral (non-pecuniary) damage. The formation of a legal entity's business reputation is influenced by factors that are different during different historical eras and years of activity, and it also depends on the significance of a particular factor for the society of that time.

Key words: business reputation, non-property benefit, moral damage, protection of the right to business reputation, methods of protecting non-property rights, factors of forming business reputation, assessment of the activities of a legal entity.

Постановка проблеми. В сучасних складних економічних умовах ділова репутація юридичної особи є одним із найважливіших немайнових благ, належних суб'єкту господарювання. Безумовно, бездоганна ділова репутація сприятиме рентабельності та збільшенню доходів від діяльності юридичної особи, договірній дисципліні контрагентів, і, навпаки, ведення діяльності, що спричиняє погіршення ділової репутації, може призвести до значної матеріальної шкоди, в тому числі до втрати довіри зі сторони споживачів.

Забезпечення та захист права на недоторканість ділової репутації юридичних осіб нині ускладнюються існуючими прогалинами та недоліками нормативно-правового регулювання цієї сфери. В законодавстві відсутнє визначення поняття «ділова репутація юридичної особи», що перешкоджає однозначному та правильному розумінню даного поняття, не розкрито зміст поняття «право на недоторканість ділової репутації юридичної особи», та його захист, не врегульовано механізм компенсації моральної (немайнової) шкоди.

Методи. З метою наукового дослідження обраної проблематики, автор використовував: універсальні, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема: метод аналізу та синтезу, історико-правовий метод, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод.

Метою статті є дослідження окремих аспектів правового регулювання ділової репутації як немайнового блага юридичних осіб, з'ясувати зміст поняття «ділова репутація юридичної особи», виокремити її характерні ознаки як немайнового блага, з'ясувати зміст поняття «захист права на недоторканість ділової репутації юридичної особи», дослідити засоби захисту.

Стан опрацювання проблематики. Дана проблематика була предметом дослідження у працях таких науковців як: Ж. Заєць, Т. Кравченко, К. Мажаровська, Б. Ратушна, Н. Скорописова, О. Шинкарук та інші. Разом з тим, дана проблематика не є дослідженою повністю, окремі питання потребують глибокого аналізу та дослідження.

Виклад основного матеріалу. Право юридичних осіб на ділову репутацію є одним із основних нематеріальних прав, забезпечення, реалізація та захист якого в умовах війни має надзвичайно важливе значення. В Україні кількість судових справ про захист ділової репутації є не надто великою, незважаючи на достатньо велику кількість суб'єктів господарювання. Так, у 2020 році судами було розглянуто 2142 справу по вказаному предмету спору, з них у 249 справах позовні вимоги були задоволені. Однак, якщо порівняти з справами у спорах про приватну власність то, наприклад, за цей же період їх було розглянуто судами 25 254 судових справ.

На думку Ж. Заєць така невелика кількість справ пов'язана з тим, що до суду, як правило, звертаються великі корпорації, а також на цю статистику впливає і те, що більшість публікацій, що безпідставно ганьблять репутацію юридичних осіб, розміщуються на інтернет-ресурсах, особистих сторінках у соціальних мережах, на анонімних YouTube-каналах, що в свою чергу разом з недоліками та прогалинами національного законодавства ускладнює процес пошуку осіб, відповідальних за поширення такої інформації, і як наслідок, подачу позову до суду [1].

Якщо розглянути генезис досліджуваного поняття, то ще з римського права відомі такі поняття як «exstimation» в перекладі означає «репутація», «добре ім'я громадянина»; «infamis» - це означає «той, що має погану славу»; «turpitude» в перекладі «погана репутація». Термін «репутація» в перекладі з лат. «reputation» означає загальну думку, що сформувалася про будь-які переваги чи недоліки [2, с. 63].

В сучасному розумінні термін «ділова репутація» відомий ще з 1991 року, оскільки був введений в Основи цивільного законодавства СРСР та відображав соціальні та соціально-психологічні реалії того часу. З цих підстав в юридичній літературі поняття «ділова репутація» пов'язується найчастіше з оцінкою суспільства щодо відображення ділових якостей юридичної особи в суспільній свідомості, яка формується переважно завдяки його активній діяльності у сфері підприємництва [3, с. 35].

В Україні право на ділову репутацію юридичної особи передбачено ст. 94 Цивільного кодексу України [4], у відповідності до якої юридична особа наділена особистими немайновими правами, до яких належать: право на недоторканість її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права. Як передбачено ст. 15 Цивільного кодексу України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання.

На думку окремих фахівців, передумовою зародження концепції особистих немайнових прав юридичної особи як певного об'єднання фізичних осіб є становлення особистих немайнових прав людини. Юридична особа також наділяється особистими немайновими правами, які, на думку С. Попової, є абсолютними суб'єктивними невіддільними правами, які мають специфічні підстави виникнення і припинення та спрямовані на задоволення як немайнового, так і майнового інтересу, не обмежуються виключним переліком та можуть набувати економічного змісту і індивідуалізують суб'єкта цивільно-правових відносин як організацію [5, с. 274].

З метою дослідження обраної проблематики необхідно з'ясувати зміст поняття «ділова репутація юридичної особи». Таке визначення дано Пленумом Верховного Суду України у Постанові «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» [6] згідно п. 4 якої під діловою репутацією юридичної особи, у тому числі підприємницьких товариств, фізичних осіб - підприємців, адвокатів, нотаріусів та інших осіб, розуміється оцінка їх підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин. Крім того, у даній Постанові зазначено, що чинне законодавство не містить визначення понять гідності, честі чи ділової репутації, оскільки вони є морально-етичними категоріями й одночасно особистими немайновими правами, яким закон надає значення самостійних об'єктів судового захисту.

Юридичну особу як суб'єкта правовідносин не слід ототожнювати з іншими суб'єктами господарських правовідносин, адвокатами, нотаріусами. Юридична особа є окремим суб'єктом господарювання, яка характеризується притаманними тільки їй специфічними ознаками, а, отже, питання щодо її ділової репутації повинно бути розкрито щодо неї окремо. Крім того, на нашу думку, ділова репутація не може бути лише морально-етичною категорією, як це зазначено у Постанові Пленуму Верховного Суду України, оскільки правом на недоторканість ділової репутації юридичні особи наділені на рівні законодавства, що в свою чергу покладає певні обов'язки на уповноважених осіб щодо забезпечення цього права на ділову репутацію, а також обов'язок третіх осіб щодо недопущення порушення даного права юридичної особи.

Як зазначає Т. Кравченко, поняття «ділова репутація суб'єкта господарювання» необхідно визначати як немайнове благо, що формується в результаті оцінки його діяльності з боку учасників відносин, в яких бере участь суб'єкт господарювання. Ділова репутація суб'єктів господарювання є результатом оцінки, отриманої в процесі визначення позитивних та негативних характеристик господарюючого суб'єкта [3, с. 97].

Дещо інше розуміння поняття «ділової репутації юридичної особи» зазначене в статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [7] згідно якої ділова репутація – це відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці, та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи. Отже, аналізуючи зміст ст.2 вищезазначеного Закону ділова репутація юридичної особи - це відповідність відомостей про діяльність юридичної особи вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці.

Як зазначає Н. Скорописова особливістю ділової репутації є те, що остання виникає та, як правило, безпосередньо пов'язана з підприємницькою діяльністю юридичної особи. З цих підстав ділова репутація має вартісну характеристику та враховується в якості нематеріального активу суб'єкта господарювання та є сукупністю якостей і оцінок, з якими пов'язується дана юридична особа контрагентів, клієнтів, споживачів. Оцінкою ділової репутації підприємства слід вважати величину, на яку вартість юридичної особи перевищує ринкову вартість фінансових та матеріальних активів підприємства згідно бухгалтерської звітності [8, с. 36]. Автор частково не погоджується з даною думкою, оскільки на наше переконання діловою репутацією як нематеріальним благом наділені усі без винятку юридичні особи, в тому числі публічного права, а не тільки ті, що здійснюють підприємницьку діяльність. Отже, не варто пов'язувати ділову репутацію юридичної особи тільки з її підприємницькою діяльністю.

На нашу думку, необхідно внести зміни у чинне законодавство, доповнивши ст. 33 Господарського кодексу України окремим пунктом, в якому зазначити наступне визначення досліджуваного поняття, а саме:

«Ділова репутація юридичної особи – це оцінка діяльності юридичної особи, що здійснюється іншими суб'єктами правовідносин, щодо відповідності такої діяльності вимогам закону та ділової практики».

Крім того, слід зауважити, що ділова репутація юридичної особи пов'язана також з діловою репутацією її керівників та інших працівників. Адже вчинення дій останніми, що негативно впливають на ділову репутацію, призводять до негативних наслідків для ділової репутації юридичної особи в цілому. Саме тому діяльність фізичних осіб, які є працівниками юридичної особи, має відповідати професійній етиці, управлінським здібностям, що в цілому будуть впливати на позитивну оцінку ділової репутації юридичної особи.

Враховуючи важливість ділової репутації як немайнового блага юридичної особи, слід виокремити наступні її характерні ознаки:

1. Це немайнове благо юридичної особи, право на яке закріплено на законодавчому рівні ст. 94 Цивільного кодексу України, і належить усім без винятку юридичним особам, не залежно від того здійснюють вони комерційну (підприємницьку) чи некомерційну господарську діяльність.

2. Беручи до уваги зміст ст. 33 Господарського кодексу України складовими елементами права на недоторканість ділової репутації є: право на недоторканість торгової марки, комерційного найменування, право на належну та достовірну інформацію про діяльність юридичної особи, право на добросовісну конкуренцію та чесну підприємницьку практику.

3. Істотними складовими елементами оцінки діяльності юридичної особи є: відповідність господарської діяльності вимогам закону чи ділової практики; відповідність діяльності її працівни-

ків, особливо керівного складу, вимогам професійної етики, професійної діяльності та управління, що в свою чергу може суттєво вплинути на ділову репутацію юридичної особи в цілому.

4. За порушення права юридичної особи на ділову репутацію законодавством передбачено компенсацію за заподіяну моральну (немайнову) шкоду, однак мінімальний розмір якої законодавством не встановлений. Немайнова шкода юридичної особи пов'язана, як правило, із заподіянням останній матеріальних збитків. Так, оскільки, поширення недостовірної негативної інформації про юридичну особу призводить до зменшення рентабельності, а отже, до матеріальної шкоди. Саме тому розмір компенсації за заподіяну моральну (немайнову) шкоду необхідно пов'язувати з розміром заподіяної матеріальної шкоди.

На думку Т. Кравченко, на формування ділової репутації юридичної особи впливають чинники, які залежно від спрямованості діяльності суб'єкта господарювання можна розділити на п'ять груп а саме: економічні чинники, соціальні, екологічні, інноваційні та чинник, пов'язаний із законністю діяльності. Так, до економічних чинників належать: фінансова стабільність господарюючого суб'єкта, його статутний капітал, сумарний дохід тощо. До соціальних слід віднести: соціальна відповідальність підприємства, якість управління, здатність створити належні умови праці для персоналу, участь господарюючого суб'єкта в освітніх, наукових та благодійних заходах та інші. До екологічних чинників належить дотримання підприємством політики у сфері охорони навколишнього середовища, четверту групу чинників становить залучення господарюючим суб'єктом нових технологій, удосконалення наявних механізмів та процесів виробництва тощо; до чинників, пов'язаних із законністю діяльності, належить дотримання господарюючим суб'єктом норм чинного законодавства у сфері господарювання, оподаткування та ін.

Однак, дані чинники є суб'єктивними і для різних суб'єктів оцінки значення мають різні чинники, за якими визначають ділову репутацію юридичної особи. У міжнародній сфері чинники, за якими визначають ділову репутацію юридичних осіб, мають важливе значення.

Так, Fortune Global 500, яка щорічно складає рейтинг найбільших компаній світу, враховує 7 чинників, а саме: сукупний дохід, прибуток, активи, акціонерний капітал, динаміку доходу в розрахунку на одну акцію за останні 10 років, сумарний річний дохід всіх інвесторів, середньорічну ставку сумарного доходу інвесторів за останні 10 років. Nau Group враховує 8 чинників, серед яких: інновації, обдарованість персоналу, використання корпоративних активів, соціальна відповідальність, якість управління, фінансова стабільність, довгострокові інвестиції та якість продукції або послуг. Міжнародна асоціація ІАОР – лише 5, якими є: розмір і зростання компанії, рекомендації замовників, нагороди і сертифікати, інновації в схемі постачання послуг замовнику і рівень корпоративної соціальної відповідальності [3, с. 97-98].

Варто зазначити, що у період різних історичних епох та років діяльності, чинники, які впливають на формування ділової репутації, є різними і це залежить також від значення того чи іншого чинника для тогочасного суспільства. Разом з тим, якщо проаналізувати викладений вище міжнародний досвід щодо визначення рейтингу компаній, то більшість чинників все-таки в кінцевому рахунку пов'язані з фінансовим доходом компанії. Недостатньо уваги приділяється таким питанням як: комфортне становище працівника та виконання ним його обов'язків, повага до його особистості, особливо зі сторони керівного персоналу, створення сприятливого середовища в колективі та допомога в скрутних ситуаціях, здійснення соціально відповідального бізнесу. На нашу думку, врахування таких критеріїв неодмінно б покращило оцінку діяльності юридичної особи. Також недостатньо уваги приділяється екологічним чинникам, участі юридичної особи у збереженні довкілля тощо.

Законодавство України не містить визначення поняття «ділової репутації юридичної особи», однак у Господарському кодексі України [9] міститься ст. 33, якою визначено, що під неправомірним використанням ділової репутації суб'єкта господарювання слід розуміти: неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу іншого виробника; порівняльна реклама, якщо в такій рекламі порушено вимоги законодавства України про рекламу, про захист від недобросовісної конкуренції або таку рекламу можна кваліфікувати як нечесну підприємницьку практику. Неправомірним є використання без дозволу уповноваженої на те особи чужого імені, комерційного найменування, торговельної марки, інших позначень, а також належних іншій особі рекламних матеріалів тощо, що може призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, який має пріоритет на їх використання.

Право на недоторканність ділової репутації юридичної особи потребує свого захисту. У рамках дослідження даної проблематики необхідно з'ясувати зміст поняття «захист права на недоторканність ділової репутації юридичної особи». На нашу думку, захист права на недоторканність ділової репутації юридичної особи – це передбачені законодавством нормативно-правові засоби та інституційні механізми, спрямовані на відновлення порушеної ділової репутації юридичної особи, які можуть супроводжуватися компенсацією за заподіяння моральної (немайнової) шкоди.

Як вбачається з аналізу судової практики у справах з питань ділової репутації, на думку О. Шинкарук найбільш поширеними є використання термінів «порушення права на ділову репутацію», «припинення ділової репутації» і «погіршення ділової репутації». Останні два терміни не завжди визначають поняття, під якими однозначно розуміється здійснення винною особою певних протиправних діянь, оскільки ділова репутація може змінюватися унаслідок діяльності самого носія ділової репутації, у результаті неналежного виконання ним функцій [10, с. 192].

Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» визначено, що вибір способу захисту немайнових благ належить позивачу, який в свою чергу повинен бути належним, ефективним та правомірним. Передбачено також загальний та спеціальний способи захисту немайнових прав. До загального належать такі способи як відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, а також відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Один із основних способів захисту немайнових прав – право на грошову компенсацію моральної шкоди, завданої втручанням у такі немайнові блага.

У відповідності до п.3 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31 березня 1995 року «Про судову практику у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» [11] під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності. У відповідності до ст. 23 Цивільного кодексу України особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Моральна шкода полягає у приниженні ділової репутації юридичної особи.

У судовій практиці розмір моральної шкоди може бути різним. Так, наприклад, Господарським судом Волинської області у справі № 903/344/20 від 18 серпня 2020 року за позовом ТОВ «Цунамі» до дочірнього підприємства «Телерадіокомпанія «Аверс» ПАТ «Корпорація «Аверс» визнання недостовірною, такою, що принижує ділову репутацію, інформацію про ТОВ «Цунамі» у вигляді фактичних тверджень та зобов'язано відповідача припинити поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права позивача шляхом публікації резолютивної частини рішення суду та видалення відеоролика, а також стягнути на користь позивача відшкодування завданої моральної шкоди у розмірі 1,00 грн., а також понесені судові витрати [12]. Отже, аналізуючи судову практику в даній категорії справ, мінімальний розмір заподіяної моральної шкоди складає одну гривню.

Згідно вищезазначеної Постанови до спеціальних способів захисту ділової репутації у відповідності до ст. 277 – ст. 278 ЦК України належать: право на відповідь; спростування недостовірної інформації; встановлення факту недостовірності поширеної інформації та її спростування в порядку окремого провадження; заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права тощо.

Способів захисту права на недоторканність ділової репутації стосувався також проведений 21 жовтня 2021 року Секретарем Пленуму Верховного Суду, секретарем Першої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Дмитром Луспенником вебінар на тему «Захист гідності, честі та ділової репутації у контексті дифамаційного спору: практика Верховного Суду». В якому останній зазначив, що суд не вправі зобов'язувати відповідача вибачитися перед позивачем у тій чи іншій формі, оскільки примусове вибачення як спосіб судового захисту гідності, честі чи ділової репутації за поширення недостовірної інформації не передбачено у статтях 16, 277 ЦК України. Однак, такий спосіб захисту можливий, якщо він передбачений мировою угодою.

Стосовно спростування суб'єктивної думки у брутальній формі також зазначено, що це не спосіб судового захисту. Однак, якщо суб'єктивну думку висловлено в брутальній, принизливій чи

непристойній формі, що принижує гідність, честь чи ділову репутацію, на відповідача може бути покладено обов'язок відшкодувати моральну шкоду [13, с. 8].

Дмитро Луспеник також наголосив, що 95 % справ про порушення права на недоторканість ділової репутації – це справи за вимогами про спростування недостовірної інформації. Наприклад, у справі № 910/23597/17 за позовом ТОВ «ІТ Експерт» до ТОВ «Ліга Закон», ТОВ «Ключові системи», та інших відповідачів Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного господарського суду було винесено Постанову від 04 липня 2024 року якою було визнано недостовірною інформацію, поширену в мережі Інтернет.

У даній Постанові Верховний Суд України зазначив, що саме необхідно розуміти під поширенням інформації, а також вказав, що недостовірною вважається інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені).

Ділову репутацію юридичної особи становить престиж її фірмового (комерційного) найменування та інших належних їй нематеріальних активів серед кола споживачів її товарів та послуг. Приниженням ділової репутації суб'єкта господарювання (підприємця) є поширення у будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, що дискредитують спосіб ведення чи результати його господарської (підприємницької) діяльності, у зв'язку з чим знижується вартість його нематеріальних активів [14].

Шкода діловій репутації юридичної особи може бути завдана також внаслідок її дискредитації. У відповідності до ст. 8 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [15] дискредитація суб'єкта господарювання – це поширення у будь-якій формі, неправдивих, неточних або неповних відомостей пов'язаних з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання, у тому числі щодо його товарів, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання. Главою 5 вказаного Закону передбачена відповідальності за недобросовісну конкуренцію у вигляді штрафу, відшкодування шкоди, вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням, спростування неправдивих, неточних або неповних відомостей.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зробити наступні висновки. З метою сприяння юридичним особам у забезпеченні права на недоторканість ділової репутації необхідно внести зміни у чинне законодавство, доповнивши ст.33 Господарського кодексу України щодо визначення поняття «ділова репутація юридичної особи», положенням наступного змісту:

«ділова репутація юридичної особи – це оцінка діяльності юридичної особи, що здійснюється іншими суб'єктами господарських правовідносин, щодо відповідності такої діяльності вимогам закону та ділової практики».

З метою кращого розуміння змісту поняття «ділова репутація юридичної особи» необхідно у законодавстві визначити характерні ознаки досліджуваного поняття, а саме:

1. Це немайнове благо юридичної особи, право на яке закріплено на законодавчому рівні ст.94 Цивільного кодексу України, і належить усім без винятку юридичним особам, не залежно від того здійснюють вони комерційну (підприємницьку) чи некомерційну господарську діяльність.

2. Беручи до уваги зміст ст. 33 Господарського кодексу України складовим елементами права на недоторканість ділової репутації є: право на недоторканість торгової марки, комерційного найменування, право на належну та достовірну інформацію про діяльність юридичної особи, право на добросовісну конкуренцію та чесну підприємницьку практику.

3. Істотними складовими елементами оцінки діяльності юридичної особи є: відповідність її комерційної чи некомерційної господарської діяльності вимогам закону чи діловій практиці; відповідність діяльності її працівників, особливо керівного складу, вимогам професійної етики та компетентній професійній діяльності та управління, що може суттєво вплинути на ділову репутацію юридичної особи в цілому.

3. За порушення права юридичної особи на недоторканість ділової репутації законодавством передбачено право на компенсацію та стягнення моральної (немайнової) шкоди, мінімальний розмір якої законодавством не встановлений. Розмір компенсації за заподіяну моральну (немайнову) шкоду необхідно пов'язувати з розміром заподіяної майнової шкоди.

З метою вдосконалення законодавства у сфері правового регулювання ділової репутації юридичної особи необхідно у чинне законодавство України внести зміни та визначити зміст поняття «захисту права на недоторканість ділової репутації юридичної особи» як передбачені законодав-

ством нормативно-правові засоби та інституційні механізми, спрямовані на відновлення порушеної ділової репутації юридичної особи, які можуть супроводжуватися компенсацією за заподіяння моральної (немайнової) шкоди. Розмір компенсації за заподіяну моральну (немайнову) шкоду необхідно пов'язувати з розміром заподіяної матеріальної шкоди, що заподіяна внаслідок дій, пов'язаних з порушенням права на недоторканість юридичної особи.

Отже, у даній статті досліджено окремі аспекти правового регулювання ділової репутації як немайнового блага юридичних осіб, право на недоторканість ділової репутації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заєць Ж. Цінність репутації, або що змушує бізнес звертатися до суду за її захистом від 05.08.2021 року. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2021/08/05/676608/> (дата звернення 22.06.2025).
2. Можаровська К.В. До питання про зміст поняття «ділова репутація» в контексті дифамаційних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 63–65. URL: http://lsej.org.ua/5_2015/17.pdf (дата звернення 16.06.2025).
3. Кравченко Т. Поняття «ділова репутація суб'єкта господарювання»: визначення та правова природа. *Господарське право і процес*. 2019. №3. С.93–99.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
5. Ратушна Б.П. Ділова репутація юридичних осіб за цивільним законодавством України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 6. С. 273–276. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/294485> (дата звернення 10.06.2025).
6. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27.02.2009 року. *Вісник Верховного суду України*. 2009. № 3. С. 7.
7. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5. Ст. 30.
8. Скорописова Н.І. Поняття та основні характеристики ділової репутації юридичних осіб в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 5/2. С. 34–38.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
10. Шинкарук О.В. Порушення права юридичної особи на ділову репутацію. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 192–196.
11. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Постанова Пленуму Верховного Суду України №4 від 31.03.1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text> (дата звернення 11.06.2025).
12. Рішення Господарського суду Волинської області у справі № 903/344/20 від 18 серпня 2020 року. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/91166573> (дата звернення 11.06.2025).
13. Захист гідності, честі, та ділової репутації: практика Верховного Суду. Онлайн практикум. м. Київ. 16 квітня 2021 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Luspenyk_prezentatsia.pdf (дата звернення 10.06.2025).
14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду: 04 липня 2024 року у справі N 910/23597/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/120245828> (дата звернення 16.06.2025).
15. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України від 07.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164.